

Cena 35 gr.

Tom III.

Zeszyt 15.

**Z PRZESZŁOŚCI
ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO
I OKOLICY**

SZKICE MONOGRAFICZNE
Z ILUSTRACJAMI

*

REDAKTOR
MARJAN KANTOR-MIRSKI

*

**Telefon Administracji
Nr. 9-24.**

Administracja czynna od godz. 14 — 18.

WSZELKIE PRZEDRUKI I REPRODUKCJE Z NINIEJSZEGO
DZIEŁA SĄ WZBRONIONE.

SOSNOWIEC, DNIA 30 KWIETNIA 1936 R.

Awizo!

Zamawiajcie książkę p. t.

L u d

Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy

(powiaty: Będziński, Zawiercki i Olkuski).

Jego dawne obrzędy, zwyczaje, obyczaje, przysłowia,
czary, gusła, mowy, pieśni ludowe i górnicze.

Książka drukowana na dobrym papierze, zawiera 160 kolumn.
Wysyłkę rozpoczniemy około 20 kwietnia b. r. **po uprzed-**
niem nadesłaniu należności załączonym przekazem P.K.O.
z dopiskiem „na książkę o zwyczajach“.

Cena dla Prenumeratorów Monografji zł. 3 (trzy).

W r. 1519 przeszła w ręce biskupów krakowskich i włączona została do księstw siewierskiego. W r. 1835 stała się własnością rządu rosyjskiego i została włączona do majoratu koziegłowskiego, który ukazem carskim nadano generał adjutantowi Pankratiewowi.

Kroniki z XV wieku wspominają, że w wiosce oprócz łanów kmiecyh, istniał *majątek rycerski*, lecz nie wiadomo kto go posiadał. Z majątku tego pobierał dziesięcinę kapelan zamkowy w Koziegłowach.

Krusin należał początkowo do parafji Nowe Koziegłowy (dzisiejsze Koziegłowy), obecnie wchodzi w skład parafji w Koziegłówkach.

LGOTA. *Odległość 7 klm. na wschód od Koziegłów.*

Przy drodze wiodącej z Koziegłów do Żarek, leży duża wieś *Lgota*. Znaną była już w XV wieku. W r. 1466 wchodziła w skład *baronatu koziegłowskiego* i była własnością *Jana Koziegłowskiego*, herbu *Lis*, który ją odziedziczył po ojcu *Krystynie*, albo *Krzczonie*. Na początku XVI wieku stała się własnością kapituły krakowskiej i weszła w skład księstwa siewierskiego. Po roku 1835 wcielona została do majoratu koziegłowskiego.

W XV wieku wioska należała do parafji w Koziegłowach, płacąc plebanowi dziesięcinę konopną i snopową. W XIX wieku przydzielono ją do parafji w Koziegłówkach. W wiosce istniały grunta kościelne, z których część dochodu pobierał *altarysta* z kościoła koziegłowskiego, część zaś szła na utrzymanie ołtarza Matki Boskiej przy tymże kościele. Grunta owe otrzymały później nazwę *Lgota altarja*. Nazwa ta znaną była jeszcze przed 25 laty.

Lgota w dawnych czasach składała się z wielu przysiołków. Niektóre z nich wyemancypowały się w ostatnich latach na odrębne wioski. W stronie północnej, nad rzeką Wartą istniała osada młyńska *Oczko*. Obok, stała osada hutnicza *Hamernia*. W stronie południowo-wschodniej leżały: sadyba młyńska *Flakowo* i osada leśna *Postępne* (dziś zwie się *Postęp*)—na wschodzie istniał przysiołek *Lgota Altarja*. W stronie południowej leżał przysiołek *Lgota górna*, z folwarkiem *Ogunie*. Na zachodzie usadowiła się osada *Mokra Lgota*.

W r. 1827 wioska liczyła 120 domów i 799 mieszkańców. Według statystyki z r. 1921 liczy około 1750 mieszkańców.

MARKOWICE. *Odległość około 8 klm. w stronę południowej od Koziegłówek*

Rozłożyły się przed wiekami u stóp baniastej góry, wzniesionej na 385 metrów nad poziom morza. Góra ta niegdyś zwała się *Brytanowa*.

Należy do typu wsi *rycersko-szlacheckich*. Związkiem jej był *dwór szlachecki*, którego założycielem był bliżej nieznan rycerz *Marek*. Pozostałością po dworze jest *falwark*, leżący w stronie północno-zachodniej i w odległości 2 klm. od właściwej wsi. W XV wieku właścicielami wioski byli bracia *Stanisław i Piotr Będuscy* herbu *Ostoja*. Po r. 1668 osada przeszła w ręce kapituły krakowskiej, zaś w XIX wieku wchodziła w skład majoratu koziegłowskiego.

Wioska była osadzona na prawie niemieckim. *Sołtys* uposażony był w dwa łany, które później otrzymały nazwę *Niwa*. Na gruntach sołtysich leży dziś przysiółek *Dąbrówka*. Do sołtysa również należała *karczma*, zwana *Tulep*. Stała w pobliżu dzisiejszego przysiółka, zwiącego się *Głazówką*.

Obok wioski w stronie południowej istniała pod koniec XVIII wieku *łopalnia rudy żelaznej*. Znajdowała się na terenie dzisiejszego przysiółka *Kopaniny*.

Od najdawniejszych czasów Markowice należały do parafji Koziegłówki.

MYSŁÓW. *Odległość 5 klm. na południowy wschód od Koziegłówek.*

Mysłów pod koniec XIV wieku wchodził w skład baronatu koziegłowskiego i był własnością *Krystyna Koziegłowskiego*. W posiadaniu Koziegłowskich pozostawał do r. 1519. Potem przeszedł na własność kapituły krakowskiej. Była to bogata wieś w tym czasie, bowiem posiadała 27 łanów kmiecyh. Obok wsi istniał w XV wieku *dwór szlachecki*, który później otrzymał nazwę *Osiek*. Do wioski należała osada leśna *Ostrężnica*, zwana dziś *Pustkowiec Mysłowski*, oraz osada smolarzy *Brzezina*. Mysłów od niepamiętnych czasów należał do parafji w Koziegłówkach, płacąc dziesięciny kościołowi w Targoszycach.

Po r. 1835 wioska wchodziła w skład majoratu koziegłowskiego. W r. 1827 osada dworska *Osiek* liczyła 5 domów i należało do niej 660 mórg roli, osada leśna *Ostrężnica* miała 6 domów i 21 mieszkańców siedzących na 18 morgach, wreszcie osada smolarzy *Brzezina* liczyła tylko 2 domy i 9 mieszkańców.

RZENISZOW. *Odległość 4 klm. na południe od Koziegłówek.*

W pierwszej połowie XV wieku zwał się *Rzewniszów* i *Rzewniszew*.

W XII wieku wioska należała do *Mikołaja*, herbu *Lis*, palatyna krakowskiego. Około r. 1460 właścicielem wioski był *Będuski*, herbu *Ostoja*. W rękach tego rodu pozostawała do r. 1668. Potem przeszła w ręce biskupów krakowskich. Po r. 1835 weszła w skład majoratu koziegłowskiego.

Rzeniszów był osadzony na prawie magdeburskim. Sołtys uposażony był w dwa łany roli i dochody z *karczmy*.

Kroniki z XV wieku wspominają o dwóch *kuźnicach żelaza* (hutach) istniejących obok wsi. Również te same kroniki mówią o istnieniu *kościółka* w wiosce. Jeżeli istniał, to jednak zapewne był filją kościoła w Koziegłówkach.

W r. 1827 w wiosce było 24 domy i 134 mieszkańców, zaś w r. 1889 domów 25, mieszkańców 250.

WINOWNO. *Odległość 8 klm. na południe od Koziegłówek.*

Niegdyś wioskę otaczała puszcza leśna zwana *Surmq*, po której nie wiele pozostało.

Winowno znane było już w XIV wieku. Należało do *Koziegłowskich*. W r. 1519 drogą sprzedaży przeszło w ręce biskupów krakowskich. Po zniesieniu księstwa siewierskiego w r. 1790, należało do dóbr koronnych, a po r. 1835 do majoratu koziegłowskiego.

Wioska osadzona była na prawie magdeburskim i 7 łanach kmiecych. Sołtys w uposażeniu otrzymał 2 łany roli, dochody z *karczmy* i 2 *młynów*, leżących nad Brynicą.

Od drugiej połowy XV wieku wioska należała do parafji w *Siewierzu*, zaś dziesięciny płaciła kościołowi w *Pszczynie*.

W r. 1827 osada posiadała 41 domów i 254 mieszkańc^ow — zaś w r. 1893 liczyła 67 domów i 585 mieszkańc^ow.

W stronie północno-zachodniej poza wioską rozciągają się dość duże obszary lotnych piasków.

WOJSŁAWICE. *Wieś leżąca o 3 klm. na południowy zachód od Koziegł^ow.*

Na prawym brzegu strumienia *Boży Stok*, wyrosła przed wiekami w puszczy *Czarny las* wioska *Wojśławice*.

Zawiązkiem wsi był *dwór szlachecki*, którego założycielem był rycerz *Wojśław*. Mógł to być *Wojśław I* z rodu *Starzów*, który w ostatnich latach panowania *Władysława Hermana* (r. 1102 — 1180) piastował urząd stolnika i wraz z młodocianym *Bolesławem Krzywoustym* brał udział w wyprawie na Pomorze. Przy oblężeniu *Międzyrzecza* roztrzaskano mu tak głowę, że musiano mu kości czaszki wyjmować. Nazywano go dlatego *Rozciętą głową*. Nie wykluczonem jest, że założycielem wioski był *Wojśław IV*, brat *Giedki*, biskupa krakowskiego (r. 1166—1186), a wnuk *Wojśława I*. *Wojśław IV* był właścicielem dwóch wsi w ziemi wrocławskiej na *Śląsku*, a mianowicie *Groszkowic* i *Sławna*. Zmarł w r. 1180.

Z nazwą wioski spotykamy się po raz pierwszy w r. 1380. W tym roku właścicielem wioski jest *Krystyn Koziegłowski*, herbu *Lis*. Po jego śmierci dziedzicem *Wojśławic* jest *Jan Koziegłowski*. Około r. 1494 panami wsi byli bracia *Florjan Miłkołaj* i *Jan Gniewosz Chrzęstowscy*. Po *Chrzęstowskich* objął w posiadanie *Wojśławice* *Krzczon Koziegłowski*, który w r. 1519 odstępuje je *Fryderykowi Jagiellończykowi*, kardynałowi i biskupowi krakowskiemu. Po r. 1790 wioska była własnością państwa, zaś w r. 1835 weszła w skład dóbr rządowych, zwanych *ekonomją k^ozięgl^owską*

Do wioski należała osada młyńska *Pasieka*, osady leśne *Biała* i *Nieradowa* (późniejsze *Pustkowie Nieradowa*).

W XV wieku istniała tu *huta żelazna* zwana *Kamienica*. *Wojśławice* od XIV wieku należą do parafji w *Koziegł^owach*. W r. 1827 było tu 39 domów i 254 mieszkańc^ow.

Gmina Mierzęcice.

W stronie zachodniej od Zawiercia leży gmina *Mierzęcice*. Obszar jej wynosi około 121 klm. kwadratowych. Liczy około 8000 mieszkańców. Przez wschodnią część gminy przepływa rzeka *Czarna Przemsza*. Północno zachodnią granicę tworzy rzeka *Brynica*, do której wpada strumień *Trzqpia*, mający swe źródło w okolicy *Zabijaka*. Dawniej północna część gminy była pokryta borami, po których dziś nie wiele pozostało. W skład gminy wchodzi następujące wioski: *Mierzęcice*, *Boguchwałowice*, *Brudzowice*, *Gołuchowice*, *Kuźnica Sulikowska*, *Kuźnica Świętojańska*, *Nowa Wieś*, *Przeczyca*, *Piwoń*, *Sadowie*, *Targoszyce*, *Toporowice*, *Zawada*, i *Zendek*.

MIERZĘCICE. *Odległość 8 klm. na zachód od Siewierza.*

W XV wieku zwały się *Mirzonice* i *Mirzowice*, — w XVIII wieku *Mierzęcin*.

Do połowy XVII wieku wioska stała na górze, leżącej na terenie gruntów dzisiejszych *Targoszyce*, w tem miejscu gdzie dziś stoi kościół parafjalny w *Targoszycach*. Po pożarze w r. 1655, który wzniciły wojska szwedzkie, wieś przeniosła się na obecne miejsce.

Mierzęcice są gniazdem rodowem rodziny magnackiej *Mirzowskich* herbu *Gryf*. Z nazwą wioski spotykamy się po raz pierwszy w r. 1443. W tym czasie właścicielem *Mierzęcic* jest *Mikołaj Mirzowski*. W rękach *Mirzowskich* pozostała wieś aż do r. 1580. W tym roku przeszła na własność kapituły *Krakowskiej*, która ją dzierżyła aż do r. 1790. Po r. 1790 wioska wszedłszy w skład t. zw. *Nowego Śląska*, była w posiadaniu rządu pruskiego. Po pokoju w *Tylży*, dostała się wraz z księstwem *siewierskim* *Lannesowi*, księciu *de Montebello*, marszałkowi francuskiemu.

O starych Mierzęcicach przed pożarem nie wiele wiemy, chociaż były siedzibą magnacką. Wiemy tylko, że wioska była osadzona na 6 łanach kmiecych, że posiadała wspaniały *dwór modrzewiowy*, który był siedzibą Mirzowskich.

Po pożarze, wioskę pobudowano przy odwiecznej drodze, wiodącej z Siewierza do Tarnowskich Gór. Kapituła krakowska po objęciu Mierzęcic, wybudowała tu *dwór i folwark*, który stał w zachodniej części wioski. Na wschodnim i zachodnim krańcu wsi postawiła dwie *karczmy*, zaś w lasach na północ od wioski, uruchomiła *potażnię*, która później otrzymała nazwę *Kolonja Mierzęcice*. Na wschód tej kolonji powstała osada leśna, składająca się z trzech chałup.

Na początku XIX wieku istniały tu *dwie kopalnie; rudy żelaznej i glinki ogniotrwałej*. Kopalnia glinki otworzona została w r. 1816, zaś kopalnia rudy żelaznej w r. 1825. Kopalnia rudy żelaznej zatrudniała 1 sztygara, 15 górników, 10 wozaków i 8 ciągaczy¹⁾.

Przed rokiem 1459 Mierzęcice *posiadały kościół i filję parafji* w Chruszczobrodzie. Z chwilą gdy Mikołaj Mirzowski przeniósł swą siedzibę do nowego dworu w Chruszczobrodzie i tu zbudował kościół, filja parafjalna w Mierzęcicach przestała istnieć. W tym czasie płaciła z każdego łanu kmiecego dziesięcinę po 3 grosze na rzecz kościoła w Pszczynie, zaś dziesięcine t. zw. *kołędę* pobierał pleban w Siewierzu i w Chruszczobrodzie.

W wiosce istnieją dwie stare przydrożne *kapliczki*. Jedna stoi w środku, druga na wschodnim krańcu wsi.

BOGUCHWAŁOWICE. *Odległość 5 km. na połudnowy zachód od Siewierza.*

Wioska leżąca na prawym brzegu *Czarnej Przemszy* u stóp góry *Kadłub*, wznoszącej się na 329 m. nad poziom morza.

Z nazwą jej spotykamy się po raz pierwszy w spisach wsi księstwa Siewierskiego w r. 1443. Z inwentarzy kmieci spisanych na sejmiku generalnym na zamku siewierskim dnia 5 stycznia 1667 dowiadujemy się, że posiadała czterech kmie-

¹⁾ *H. Łabecki* — *Górnictwo Polskie* tom I.

ci, lecz czyją była własność, milczy o tem inwentarz. Po roku 1835 należało do dóbr rządowych.

Do wioski należała w tym czasie karczma *Sucha*, młyn *Biała*.

Przy polnej drodze wiodącej do Siewierza istniała tu na początku XIX. wieku *kopalnia żelaza*.

W trzecim dziesiątku XIX. wioska liczyła 36 domów i 222 mieszkańców.

BRUDZOWICE. *Odległość 5 klm. na północny zachód od Siewierza.*

Usadowiły się wokół wzgórza wzniesionego 350 m. nad poziom morza. Powstały jako nowa osada na początku XVII. wieku. Założycielem wioski jest któryś z biskupów krakowskich.

GOŁUCHOWICE. *Odległość 5 klm. na południowy wschód od Siewierza.*

Wioska leżąca na lewym brzegu rzeki *Mitęgi*, wpadającej do Czarnej Przemszy. Należy do typu wsi patronimicznych gminnych, a jej założycielem byli zapewne synowie *Gołucha*.

Początki jej mogą sięgać X. lub XI. wieku.

Z nazwą wioski spotykamy się po raz pierwszy w spisach wiosek księstwa Siewierskiego z r. 1443. Od najdawniejszych czasów należała do biskupów krakowskich. Po roku 1790 była własnością koronną, a po rozbiorach Polski przeszła na własność rządu rosyjskiego.

Wioska była osadzona na prawie niemieckim i trzydziestu łanach kmiecych. Sołtys uposażony był w dwa łany roli i dochody z młyna, który później otrzymał nazwę *Borowiec*. Poza tem istniał tu *folwark biskupi* z łąkami, oraz dwie *osady zagrodnicze*. Z łanów kmiecych i sołtysich oraz z osad zagrodniczych dziesięcinę pobierał pleban z *Sączowa*, zaś dziesięciny z majątku biskupiego pobierał pleban w *Siewierzu*.

Wioska należała do parafji w *Siewierzu*. W r. 1827 liczyła 52 domy i 334 mieszkańców.

KUŹNICA SULIKOWSKA. *Odległość 3 klm. na południowo-wschód od Siewierza.*

Wioska powstała wśród puszczy leśnej zwanej *Ładoń*, jako *osada hutnicza*. W XV. wieku zwała się *Kuźnicą Jurgowską*¹⁾. Przetapiano w niej rudę żelazną, której w okolicy dawniej było bardzo wiele. W r. 1724 powstały tutaj dwa *wielkie piece* (pierwsze w Zagłębiu Dąbrowskim) wzniesione kosztem *Konstantego Felicjana Szaniawskiego* herbu *Junosza*, biskupa krakowskiego i księcia siewierskiego. W r. 1827 wioska posiadała 23 domy i 217 mieszkańców.

KUŹNICA ŚWIĘTOJAŃSKA. *Odległość 2 klm. na południe od Siewierza.*

Wioska *hutnicza* istniejąca od końca XIV. wieku. W XV. wieku zwała się *Kuźnicą Przedmiejską Południową*, iże stała tutaj *kuźnica* czyli *huta*, w której przetapiano rudy żelazne z oklicznych *rudnic* (kopalnie).

W r. 1827 wioska posiadała tylko 10 domów i 76 mieszkańców.

NOWA WIEŚ. *Odległość 13 klm. na zachód od Siewierza.*

Wioska biskupia, znana była już w r. 1443. Składała się z dwóch części: jedna zwała się *Nowa Wieś*, drug *Najdyszew*. Gdy około r. 1580 z niewiadomych bliżej powodów *Najdyszew* opustoszał, grunta obu wsi złączono pod nazwę *Nowej Wsi*. Nazwa *Najdyszew* odżyła z powrotem w pierwszym dziesiątku XIX. wieku, gdy na gruntach dawnej wioski, otworzono *kopalnię rudy żelaznej*. Wydajność tej kopalni w r. 1839 wynosiła przeszło 23.000 kibli²⁾, a w r. 1840 spadła do 500 kibli.

W wiosce istniał *folwark* biskupi i *karczma* pochodząca z XV. wieku, która jeszcze w r. 1850 stała w całości i zwała się *Fiedorowizna*.

Według stasystyki z r. 1827 wioska liczyła 45 domów i 252 mieszkańców.

¹⁾ *Kuźnica* = *huta*. Osady powstałe koło takiej huty, otrzymywały nazwę *Knźnica*.

²⁾ *Kibel* miara górnicza = 35 garncy warszawskich.

PRZECZYCA. *Odległość 7 klm. na południowo-zachód od Siewierza.*

Wioska znana już w r. 1443. W tym to czasie należała do *Koziegłowskich*. W 1448 przeszła na własność biskupów krakowskich.

Usadowiła się na prawym brzegu Czarnej Przemszy. Do wioski należała osada leśna *Dąbrowa*, osada *młyńska*, do której należały dwa młyny. W południowej stronie wioski istniała *piła*, czyli tartak.

W północnej stronie osady stała niegdyś bardzo stara *kapliczka* drewniana. Poniżej widniała stara *łęcznica*, która około r. 1870 spaliła się doszczętnie.

W r. 1827 wioska liczyła 78 domów i 953 mieszkańców, zaś w 1857 posiadała 104 domy i 1008 mieszkańców.

Od XV wieku należała do parafji w Targoszycach.

PIWOŃ. *Odległość 2 klm. na północ od Siewierza.*

Wioska położona na prawym brzegu Czarnej Przemszy. Dawniej zwała się *Piwonia*. Założyli ją biskupi krakowscy około r. 1668.

SADOWIE. *Odległość 11 klm. na połud. zachód od Siewierza.*

Nie wielka to wioska znaną była już w r. 1443. Była własnością *Mierzowskich* herbu *Gryf*. Po r. 1580 przeszła w ręce *Palczewskich*. W tym czasie wioska posiadała tylko 5 kmieci, którzy skupiali się w kilku chatach około *folwarku* pańskiego. Wioska należała do parafji w Targoszycach, w r. 1827 posiadała 17 domów i 103 mieszkańców.

TARGOSZYCE. *Odległość 10 klm. na połud. zachód od Siewierza.*

Bardzo starożytna wioska pochodzenia patronimiczno-gminnego. W czasie drugiego najazdu tatarskiego w XIII wieku spalona doszczętnie, przestała istnieć. Pozostała po niej tylko nazwa i miejsce, na którym stała. W XIV wieku role osady pod nazwą *pole Targoszyce* oddano w używalność *Kościłowi* i przyłączono do Mierzęcic. Stąd też pochodzi późniejsza nazwa wioski *Targoszyce Poduchowne* albo *Targoszyce Kościelne*.

Kroniki z XV wieku mówią o istnieniu kościoła i parafji w Targoszycach. Wiadomość ta jest nieściśła, albowiem parafja w Targoszycach powstała dopiero około r. 1750 po wybudowaniu nowego kościoła murowanego, na miejscu dawnego drewnianego, który był kościołem filjalnym parafji w Chruszczobrodzie. Pierwszym plebanem nowej parafji był *ks. Piotr Szkapeta*. W r. 1881 rozpoczęto budowę nowego kościoła.

W r. 1827 wioska liczyła 6 domów i 23 mieszkańców, zaś w r. 1892 było tu 14 domów i 33 mieszkańców. Statystyka w r. 1921 wykazała 66 mieszkańców.

TOPOROWICE. *Odległość 8 klm. na połud. zachód od Siewierza.*

Bardzo starożytna wieś pochodzenia patronimiczno-gminnego. Wymieniona jest w spisie księstwa Siewierskiego z r. 1442 jako należąca do *Koziegłowskich* herbu *Lis*. W r. 1448 przeszła na własność biskupów krakowskich. Po r. 1790 przeszła w dzierżawę *Józefa Rochowskiego*.

W wiosce istniał w stronie północnej jeszcze do r. 1835 piękny *dwór modrzewiowy*. Stał przy drodze wiodącej do Targoszy. Zaś w stronie południowej leżała *kopalnia żelaza*. W r. 1827 w wiosce było 51 domów i 340 mieszkańców.

ZENDEK. *Odległość 10 klm. na półn. zachód od Siewierza*

Nad strumieniem *Trzqpią*, zwanem później *Maliną*, wśród puszczy leśnej *Smolnik*, usadowiła się przed wiekami wioska *Zendeł*.

W pierwszej połowie XV wieku wioska zwała się *Zandek*. W tym czasie była własnością biskupią, należąc do księstwa Siewierskiego. Po r. 1790 przeszła na własność Korony.

W XV wieku do wioski należała osada *młyńska* zwana *Stronków*, osada leśna zwana *Siedliska*, osada *potażników* *Zadzien* oraz dwie *karczmy*. W osadzie *Zadzien* istniała około r. 1830 *kopalnia rudy żelaznej*.

Na początku XVII wieku wynikł między biskupem krakowskim jako właścicielem wioski, a dziedzicem sąsiednich *Perzowic* spór graniczny, który trwał przeszło lat 50 i zakończył się dopiero w r. 1671.

Na miejsce sporu zjechała komisja, która ustaliła granicę pomiędzy obu posiadłościami. Po ustaleniu granic spisano na zamku w Siewierzu odpowiedni akt, który przytaczamy (z zachowaniem dawnej pisowni):

Działo się na Zamku Siewierskim w poniedziałek po święcie Rozesłania Świętych Apostołów, Roku Pańskiego Tysiącznego Sześćsetnego siedemdziesiątego pierwszego.

Działo się na Miejscu Roznie na Gorce w miejscu Siedliska nazwanym przy sośninie między wsią Zendekiem Xiążęcia Jegomości dziedzicznej z iedney a wsią Perzowicami Urodz. Adama Frankiemberga z drugiey strony, przy ścianie Nowey wsi Xiążęcia Jegomości dziedzicznej u trzech narożników dobrze znacznych we wtorek przed świętem Świętey Jadwigi wybraney bliszszy, Roku Pańskiego Tysiącznego Sześćsetnego Trzydziestego Siódmego. Przed Przewielebnemi Ich mościami Pany Jegomością Xiędzem Woyciechem Serebrynskim, Jakobem z Konar Kołaczkowskim, Woyciechem Purzeckim, Alexandrem z Brzezia Brzezkim, archidyakonem Zawichostkim, Dziekanem Władystawskim, Scholastykiem Sendomirskim, Ekonomem Biskupstwa Krakowskiego, kanonikami krakowskimi Woyciechem Uieyskim, Sędzią, Piotrym Lipskim, stolnikiem Kaliskim, Starostą Bernatem Uieyskim Pisarzem Ziemskimi Siewierskimi, Konradem Wihauzerem, Komisarzami przez Jaśnie Oswieconego Jakoba Zadzika z łaski Bożey Biskupa Krakowskiego Xięcia Siewierskiego, poniżey pisanego rozgraniczenia przydanemi i naznaczonemi przy bytności urodzonych i szlachetuych Szymona Rembieskiego, Woyciecha Krylinskiego, Sebestyiana Dąbskiego, Pisarza Grodzkiego Siewierskiego Adama

Gawieńskiego i woźnego generała Xięstwa Siewierskiego opatrz nego Sebestjana Jantosa z Chruszczobroda i innych wielu wiary godnych przy wyżej pisanych będących — na którymto wyżej pisanym miejscu oblicznie stanąwszy przerzeczony szlachetny Adam Gawieński prosił ante omnia, aby Ichmość panowie Komisarze iurysdykcyą swoją komisarską fondowali, na którego ządanie wyżej pisani Ichmość panowie Komisarze iurysdykcyą swoją komisarską w tym że miejscu fondowali i ona non preiudicando fonda nec defensie patryum wyżej pisanemu Woźnemu obestać rozkazali i do niżej pisanych rzeczy wykonania sobie poruczonych przystąpić się deklarowali, według Komissyi Xsiążęcia Jegomości . . . Ichmość Panowie Komisarze Stron pomiennionych obudwu powodowey przez pomiennionego szlachetnego Adama Gawieńskiego i wszystką społeczność mianowanej wsi Zendka pozwaney, zaś przed się oblicznie przed sobą stojących, kontrowersyi w tej sprawie uczynionych wystuchawszy i one dobrze zrozumiawszy, do oglądania i przypatrzenia się duktow oboiey strony deklarowali i przystąpieli, które obiechawszy przypatrzywszy i one dobrze zwarzywszy lepszy i podobniejszy dukt poddanych Xięciu Jm. od wsi Zendka aniżeli od wsi Perzowic Urodzonego Adama Frankiemberga znalazłszy, przerzeczony poddanym ze wsi Zendka powodztwa przysądzali i nakazali i niniejszym dekretem nakazuią, aby dwanaście poddanych Xięcia Jmści z teyże wsi Zendka na ostatnim kopcu cielesną przysięge a te przysięgi rotę uczynili iż oni ani gruntu a i ziemię od dobr Perzowic tegoż urodzonego Adama Frankiemberka dziedzicznych nie nięli ani wsi gruntowi swemu Zendkowskiemu nie

przyczynili, tak ich Panie Boże i niewinna Męka Pana Chrystusa wspomóż. (Po złożeniu przysięgi, komisja przystąpiła do wytyczenia granic i sypania kopców granicznych, których usypano około czterdzieści. Są one wymienione w akcie).

Zakończenie wyżej wymienionego aktu jest następujące:

A iż pomienionego Urozonego Adama Frankiemberka ze wsi Perzowic poddani względem brania w lesie Xięcia Jmści suszu pewnego, dawaia osep i kapłony do Zamku Siewierskiego, tedy et ad presens tymże poddanym z Perzowic w lesie Xięcia Jmści rationes isticos oneris lerendi suns, orcz w tydzień to iest w piątek pozwolą Ichmość Panowie Kommisarze czasy wiecznemi, mocą swego dekretu komisarskiego.

W roku 1827 wioska posiadała 68 domów i 423 mieszkańców.

Po zniesieniu Księstwa Siewierskiego, Cynków stał się własnością królestwa, zaś po roku 1815 należał do rosyjskiej ekonomji rządowej.

W r. 1827 wioska liczyła 68 domów i 423 mieszkańców.

Gmina Mrzygłód.

Obszar gminy zajmuje przeszło 23 kilom. kwadr. Gmina liczy około 3000 mieszkańców. W skład gminy wchodzi następujące wioski: *Mrzygłódka, Kręciwilk, Nierada, Kosowska Niwa i Ciszówka.*

MRZYGLÓDKA. *Odległość 3 klm. na północny wschód od stacji kolejowej Nierada (linja drogi żelaznej Katowice—Warszawa).*

Wioska łącząca się bezpośrednio z Mrzygłodem. Znamy już była w XIV wieku i zwała się *Mrzygłód*. Gdy obok powstało miasto, nazwano je imieniem wioski, zaś wioskę przechrzczono na *Mrzygłódkę*.

W XV wieku należała do Pileckich. Po nich właścicielami byli kolejno Padniowscy, Warszycy. Około r. 1860 dziedzicami wioski byli *Rokossowscy*,

Do wioski należał *młyn* nad Wartą, *karczma* leżąca dawniej na południowo zachodnim brzegu wioski, osada leśna *Franulka*. Obok tej osady w XVI wieku istniała *kuźnica* (huta) zwiąca się *Kuźnica Zawadzka*.

W czasie powstania styczniowego w r. 1863 był tu w lesie, który leżał w stronie południowej, *obóz powstańczy Kurowskiego*. Komendantem obozu był *Teodor Cieszkowski*. Przez cały miesiąc luty przebywali powstańcy w lasach pod wioską, otaczani opieką przez jej mieszkańców. Nocami donoszono żywność z osady, a donoszono tak sprytnie, że szpierzy moskiewscy chociaż węszyli na wszystkie strony, niczego nie wywęszyli. Wieża kościelna w Mrzygłódzie stała się centralnym punktem nie tylko obserwacji ale i specjalnej sygnalizacji, którą kierowali na zmianę probosz mrzygłódzki *Wątróbski* i ówczesny organista mrzygłódzki *Józef Pachlewski*. Skoro gdzieś w pobliżu ukazał się choćby jeden moskał, już z wieży kościelnej dawano umówione znaki, które w mig chwyta-

ne, dochodziły do obozu. Niemordowany Pachlewski kręcił się jak w ukropie, — albo przesiadywał na wieży jako strażnik, lub włóczył się po okolicy, ściągając wszelaką broń i dostawiając ją do obozu. Dzięki jego czujności nadchodzący oddział moskali w dniu 1 marca 1863 r. nie zaskoczył powstańców, lecz znalazł ich przygotowanych. Nadciągnęli w świtanie i otoczyli las wokoło. Gdy już szykowali się do natarcia, nagle w lesie zahuczały strzały. To powstańcy rzesistym ogniem przyjęli moskali i tak ich zdezorjentowali nagłym atakiem, że chwilowo zachwiały się ich szeregi. Z momentu tego skorzystali powstańcy i z dwóch stron uderzyli na wroga. Po godzinnej walce moskale zostali pobici i cofnęli się w popłochu w lasy myszkowskie.

Na drugi dzień obóz zwinięto. Powstańcy odeszli w stronę Łaz.

KRECIWILK. *Odległość około 2 klm. na północ, wschód od Mrzygłodu.*

Wioska leżąca nad Wartą zwała się niegdyś Goc później Gać. Była to osada rybacka.

W r. 1827 miała 11 domów i 67 mieszkańców.

NIERADA. *Odległość 3 klm. na połudn. wschód od Mrzygłodu.*

Po raz pierwszy spotykamy się z nazwą wioski na początku XVII wieku. W tym czasie była własnością Firlejów. W r. 1669 przeszła na własność Warszzyckiego, a następnie Męcińskich.

Około r. 1835 istniała tu *papiernia*.

KOSOWSKA NIWA. *Odl. około 4 klm. na północ. zachód od Zawiercia.*

Wioska leżąca na lewym brzegu Warty. W XV wieku zwała się *Niwki*, później *Adamów*. Należała do Pileckich, następnie do Padniewskich, Warszzyckich i Męcińskich.

Wioska była osadzona na 5 łanach kmiecych i płaciła dziesięcinę snopową i konopną kościołowi w *Pszczynie* na Śląsku.

W r. 1827 posiadała 15 domów i 103 mieszkańców.

III TOM
MONOGRAFJI ZAGŁĘBIA DĄBROWSKIEGO i OKOLICY

Warunki prenumeraty
Prenumerata płatna zgóry.

Pojedynczy zeszyt . . .	35 gr.
Prenumerata miesięczna . . .	70 „
„ kwartalna . 2 zł.	10 „
„ półroczna . 4 „	20 „
„ roczna . 8 „	40 „

Adres: Redakcja Monografji Zagłębia Dąbrowskiego
Sosnowiec, ul. Lwowska Nr. 3 blok VI m. 57. Telefon Nr. 9-24.
Konto czekowe: P. K. O. Katowice Nr. 300.817.
